

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a noua)

7 aprilie 2022 *

„Trimitere preliminară – Ajutoare acordate de state – Schemă de ajutor pentru construcția de mici centrale hidroelectrice – Refugii alpine și montane fără rețea electrică – Autorizare de către Comisia Europeană – Expirare”

În cauzele conexe C-102/21 și C-103/21,

având ca obiect două cereri de decizie preliminară formulate în temeiul articolului 267 TFUE de Verwaltungsgericht Autonome Sektion für die Provinz Bozen (Tribunalul Administrativ, Secția autonomă a provinciei Bolzano, Italia), prin deciziile din 9 februarie 2021, primite de Curte la 18 februarie 2021, în procedurile

KW (C-102/21),

SG (C-103/21)

împotriva

Autonome Provinz Bozen,

CURTEA (Camera a noua),

compusă din domnul S. Rodin, președinte de cameră, domnul J.-C. Bonichot (raportor) și doamna O. Spineanu-Matei, judecători,

avocat general: doamna L. Medina,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru KW, de S. Pittracher și H. Wild, Rechtsanwälte;
- pentru SG, de M. Durnwalder, Rechtsanwalt;
- pentru Comisia Europeană, de A. Bouchagiar, C. Kovács și C-M. Carrega, în calitate de agenți,

* Limba de procedură: germana.

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatei generale,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererile de decizie preliminară privesc interpretarea articolului 107 alineatul (3) litera (c) TFUE și a articolului 20 din Regulamentul (UE) 2015/1589 al Consiliului din 13 iulie 2015 de stabilire a normelor de aplicare a articolului 108 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (JO 2015, L 248, p. 9), precum și a Deciziei C(2012) 5048 final a Comisiei din 25 iulie 2012 privind ajutorul de stat SA.32113 (2010/N) – Italia: Schema de ajutor privind economiile de energie, sistemele de încălzire pe district și electrificarea regiunilor îndepărtate în Alto Adige/Tirolul de Sud (JO 2013, C 1, p. 7) (denumită în continuare „Decizia Comisiei din 25 iulie 2012”).
- 2 Aceste cereri au fost formulate în cadrul unor litigii între KW (cauza C-102/21) și SG (cauza C-103/21), pe de o parte, și Autonome Provinz Bozen (provincia autonomă Bolzano, Italia), pe de altă parte, în legătură cu rambursarea unor ajutoare pentru construirea de microcentrale hidroelectrice acordate de aceasta din urmă în temeiul unei scheme de ajutor autorizate prin Decizia Comisiei din 25 iulie 2012 (denumită în continuare „schema de ajutor în litigiu”).

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Regulamentul (UE) nr. 651/2014

- 3 Articolul 41 din Regulamentul (UE) nr. 651/2014 al Comisiei din 17 iunie 2014 de declarare a anumitor categorii de ajutoare compatibile cu piața internă în aplicarea articolelor 107 și 108 [TFUE] (JO 2014, L 187, p. 1), intitulat „Ajutoarele pentru investiții destinate promovării producției de energie din surse regenerabile”, prevede:

„(1) Ajutoarele pentru investiții destinate promovării producției de energie din surse regenerabile sunt compatibile cu piața internă în sensul articolului 107 alineatul (3) din tratat și sunt exceptate de la obligația de notificare prevăzută la articolul 108 alineatul (3) din tratat, cu condiția să fie îndeplinite cerințele prevăzute la prezentul articol și în capitolul I.

[...]

(7) Intensitatea ajutorului nu trebuie să depășească:

- (a) 45 % din costurile eligibile, în cazul în care costurile eligibile sunt calculate pe baza alineatului (6) litera (a) sau a alineatului (6) litera (b);
- (b) 30 % din costurile eligibile, în cazul în care costurile eligibile sunt calculate pe baza alineatului (6) litera (c).

(8) Intensitatea ajutorului poate fi majorată cu 20 de puncte procentuale în cazul ajutoarelor acordate întreprinderilor mici și cu 10 puncte procentuale în cazul ajutoarelor acordate întreprinderilor mijlocii.

[...]

Regulamentul 2015/1589

4 Potrivit considerentului (28) al Regulamentului nr. 2015/1589:

„Utilizarea abuzivă a ajutorului poate avea asupra funcționării pieței comune efecte similare cu cele ale ajutorului ilegal și, de aceea, trebuie tratată în temeiul unor proceduri similare. Spre deosebire de ajutorul ilegal, ajutorul susceptibil de a fi fost utilizat abuziv a fost aprobat anterior de către Comisie. În consecință, Comisiei nu trebuie să i se permită să recurgă la un ordin de recuperare în cazul utilizării abuzive a ajutorului.”

5 Articolul 1 din Regulamentul 2015/1589, intitulat „Definiții”, prevede:

„În sensul prezentului regulament, se aplică următoarele definiții:

[...]

(b) «ajutor existent» înseamnă:

[...]

(ii) ajutorul autorizat, respectiv schemele de ajutor și ajutoarele individuale care au fost autorizate de Comisie sau de Consiliu;

[...]

(c) «ajutor nou» înseamnă orice ajutor, respectiv orice schemă de ajutor și orice ajutor individual care nu este ajutor existent, inclusiv modificările ajutoarelor existente;

[...]

(f) «ajutor ilegal» înseamnă un ajutor de stat nou, pus în aplicare cu încălcarea condițiilor prevăzute la articolul 108 alineatul (3) [...] TFUE;

(g) «ajutor de stat utilizat abuziv» înseamnă ajutorul folosit de către beneficiar cu încălcarea unei decizii adoptate în temeiul articolului 4 alineatul (3), al articolului 7 alineatul (3) sau (4) din Regulamentul (CE) nr. 659/1999 [al Consiliului din 22 martie 1999 de stabilire a normelor de aplicare a articolului [108 TFUE] (JO 1999, L 83, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 41)] ori în temeiul articolului 4 alineatul (3) sau al articolului 9 alineatul (3) sau (4) din prezentul regulament;

[...]

- 6 Articolul 4 alineatul (3) din acest regulament, intitulat „Examinarea preliminară a notificării și deciziile Comisiei”, prevede:

„În cazul în care, după o examinare preliminară, Comisia constată că nu există îndoieli privind compatibilitatea unei măsuri notificate cu piața internă, în măsura în care intră în sfera de aplicare a articolului 107 alineatul (1) [...] TFUE, aceasta decide că măsura este compatibilă cu piața internă (denumită în continuare «decizie de a nu ridica obiecții»). Decizia precizează excepția aplicată în temeiul [Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene].”

- 7 Articolul 13 alineatul (2) din regulamentul menționat, intitulat „Ordinul de suspendare sau de recuperare provizorie a ajutorului”, prevede:

„După ce îi acordă statului membru în cauză posibilitatea de a-și prezenta observațiile, Comisia poate adopta o decizie prin care îi solicită statului membru recuperarea provizorie a oricărui ajutor ilegal, până la adoptarea unei decizii privind compatibilitatea ajutorului cu piața internă (denumită în continuare «ordin de recuperare»), dacă sunt îndeplinite toate criteriile următoare. [...]:

[...]”

- 8 Articolul 16 alineatul (1) din același regulament, intitulat „Recuperarea ajutorului”, prevede:

„Atunci când adoptă decizii negative în cazuri de ajutor ilegal, Comisia decide ca statul membru în cauză să ia toate măsurile necesare pentru recuperarea ajutorului de la beneficiar (denumită în continuare «decizie de recuperare»). Comisia nu solicită recuperarea ajutorului în cazul în care aceasta ar contraveni unui principiu general de drept al Uniunii.”

- 9 Articolul 20 din Regulamentul 2015/1589, intitulat „Utilizarea abuzivă a ajutorului”, prevede:

„Fără a aduce atingere articolului 28, în caz de utilizare abuzivă a unui ajutor, Comisia poate deschide procedura formală de investigare în temeiul articolului 4 alineatul (4). Articolele 6-9, 11 și 12, articolul 13 alineatul (1) și articolele 14-17 se aplică *mutatis mutandis*.”

Dreptul italian

- 10 Schema de ajutor în litigiu se bazează pe Landesgesetz nr. 9 – Bestimmungen im Bereich der Energieinsparung, der erneuerbaren Energiequellen und des Klimaschutzes (Legea provincială nr. 9 privind dispoziții în domeniul economiilor de energie, al surselor de energie regenerabile și al acțiunii pentru climat) din 7 iulie 2010, care prevede, printre altele, acordarea de subvenții, în limita a 80 % din costurile de investiții, pentru construirea de microcentrale hidroelectrice în scopul producerii de energie electrică din surse regenerabile de energie destinate consumului propriu, atunci când racordarea la rețeaua electrică nu se poate realiza fără un efort tehnic și financiar corespunzător ca urmare a situației geografice.

Litigiile principale și întrebările preliminare

- 11 La 17 decembrie 2010, Republica Italiană a notificat Comisiei schema de ajutor în litigiu în temeiul articolului 108 alineatul (3) TFUE. Prin Decizia din 25 iulie 2012, Comisia a autorizat această schemă.

Cauza C-102/21

- 12 KW este proprietara unei pășuni alpine aflate într-o zonă muntoasă din provincia autonomă Bolzano, care nu este racordată la rețeaua publică de energie electrică din cauza situației sale geografice.
- 13 Prin Decretul din 29 ianuarie 2018, provincia autonomă Bolzano a acordat KW o subvenție de 144 634 EUR, reprezentând 80 % din costurile eligibile ale unui proiect de construire a unei microcentrale hidroelectrice destinate aprovizionării sale personale, în temeiul schemei de ajutor în litigiu.
- 14 Ulterior, provincia autonomă Bolzano a informat-o pe KW că, întrucât schema de ajutor în litigiu a expirat la 31 decembrie 2016, atribuirea unei subvenții pentru proiectul său trebuia să fie conformă cu Regulamentul nr. 651/2014, care limitează nivelul autorizat al ajutoarelor la 65 % din costurile eligibile.
- 15 Prin Decretul din 27 ianuarie 2020, provincia autonomă Bolzano și-a retras parțial decizia de a-i acorda KW o subvenție și a redus cuantumul acesteia la 113 257,09 EUR, în temeiul Regulamentului nr. 651/2014.
- 16 La 14 februarie 2020, provincia autonomă Bolzano a solicitat KW rambursarea cuantumului ajutorului primit cu titlu excedentar, majorat cu dobânzi.
- 17 KW a sesizat Verwaltungsgericht, Autonome Sektion für die Provinz Bozen (Tribunalul Administrativ, Secția autonomă a provinciei Bolzano, Italia) cu o cerere de anulare a acestor măsuri.
- 18 Instanța menționată apreciază că litigiul principal ridică problema dacă subvenția acordată KW constituie un ajutor „existent” în sensul dreptului Uniunii privind ajutoarele de stat. Pentru a răspunde la această întrebare, ar fi necesar să se stabilească dacă, la data acordării acestei subvenții, autorizarea schemei de ajutor în litigiu care rezultă din decizia Comisiei din 25 iulie 2012 era încă în vigoare.
- 19 Instanța de trimitere consideră că, în caz contrar, subvenția acordată KW constituie un caz de aplicare abuzivă a unui ajutor și că ar trebui, așadar, să se stabilească dacă articolul 20 din Regulamentul 2015/1589 trebuie interpretat în sensul că revenea Comisiei sarcina de a solicita recuperarea acestuia.
- 20 Aceasta adaugă că ar trebui să se examineze de asemenea dacă subvenția acordată KW poate fi considerată compatibilă cu piața internă în temeiul articolului 107 alineatul (3) litera (c) TFUE.
- 21 În acest context, Verwaltungsgericht, Autonome Sektion für die Provinz Bozen (Tribunalul Administrativ, Secția autonomă a provinciei Bolzano) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Ajutorul autorizat prin Decizia Comisiei [din 25 iulie 2012], în cuantum de 80 %, pentru construirea de microhidrocentrale destinate producerii de energie electrică pentru consumul propriu, din surse de energie regenerabile, în favoarea cabanelor și refugiilor alpine din regiunile muntoase înalte, pentru care racordarea la rețeaua electrică nu este realizabilă fără un efort tehnic și financiar adecvat, a expirat la 31 decembrie 2016?

- 2) În cazul unui răspuns afirmativ la această întrebare:
- a) Articolul 20 din Regulamentul [2015/1589] trebuie interpretat în sensul că, în cazul unei utilizări abuzive a ajutoarelor, Comisia este obligată să adopte o decizie de recuperare înainte de intervenția autorităților statului?
 - b) Ajutorul menționat este compatibil cu piața internă în sensul articolului 107 alineatul (3) litera (c) [TFUE] întrucât este destinat să faciliteze dezvoltarea anumitor regiuni economice sau poate denatura concurența și poate afecta schimburile comerciale dintre statele membre?”

Cauza C-103/21

- 22 SG este proprietara unei pășuni alpine aflate într-o zonă montană a provinciei autonome Bolzano, care nu este racordată la rețeaua publică de energie electrică din cauza situației sale geografice.
- 23 Prin Decretul din 31 august 2018, provincia autonomă Bolzano a acordat SG o subvenție de 115 011 EUR, reprezentând 80 % din costurile eligibile, pentru un proiect de construire a unei microcentrale hidroelectrice, destinată aprovizionării sale personale, în temeiul schemei de ajutor în litigiu.
- 24 Prin Decretul din 27 aprilie 2020, provincia autonomă Bolzano a revocat parțial decizia de acordare a subvenției în favoarea SG pentru motivul că schema de ajutor în litigiu expirase la 31 decembrie 2016. Aceasta a recalculat valoarea subvenției pe care SG putea să o pretindă în temeiul criteriilor de atribuire prevăzute de Regulamentul nr. 651/2014, și anume suma de 92 604 EUR, și a solicitat SG să ramburseze suma pe care o primise cu titlu excedentar, majorată cu dobânzi.
- 25 SG a sesizat Verwaltungsgericht, Autonome Sektion für die Provinz Bozen (Tribunalul Administrativ, Secția autonomă a provinciei Bolzano) cu o cerere de anulare a acestor măsuri.
- 26 Această instanță apreciază că prezenta cauză ridică probleme juridice identice cu cele din cauza C-102/21.
- 27 În aceste condiții, Verwaltungsgericht Autonome Sektion für die Provinz Bozen (Tribunalul Administrativ, Secția autonomă din provincia Bolzano) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Ajutorul autorizat prin Decizia Comisiei [din 25 iulie 2012], în quantum de 80 %, pentru construirea de microhidrocentrale destinate producerii de energie electrică pentru consumul propriu, din surse de energie regenerabile, în favoarea cabanelor și refugiilor alpine din regiunile muntoase înalte, pentru care racordarea la rețeaua electrică nu este realizabilă fără un efort tehnic și financiar adecvat, a expirat la 31 decembrie 2016?
- 2) În cazul unui răspuns afirmativ la această întrebare:
- a) În plus, trebuie să se examineze dacă articolul 20 din Regulamentul [2015/1589] al Consiliului trebuie interpretat în sensul că, în cazul unei utilizări abuzive a unui ajutor, Comisia trebuie să adopte o decizie de recuperare înainte ca autoritățile statului să ia măsuri?

- b) Trebuie să se examineze dacă ajutorul respectiv este compatibil cu piața internă în sensul articolului 107 alineatul (3) litera (c) [TFUE] întrucât este destinat să faciliteze dezvoltarea anumitor regiuni economice sau dacă poate denatura concurența și poate afecta schimburile comerciale dintre statele membre?”

Cu privire la conexarea cauzelor C-102/21 și C-103/21

- 28 Prin Decizia președintelui Curții din 17 martie 2021, cauzele C-102/21 și C-103/21 au fost conexate pentru buna desfășurare a fazelor scrise și orale ale procedurii, precum și în vederea pronunțării hotărârii.

Cu privire la întrebările preliminare

Observații introductive

- 29 Cu titlu introductiv, trebuie arătat că întrebările adresate de instanța de trimitere pornesc de la premisa că ajutoarele în discuție în cauzele principale sunt ajutoare de stat în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE și că acestea sunt, în plus, conforme, în parte, cu Regulamentul nr. 651/2014. Aceasta pare de asemenea să pornească de la principiul că nu este necesar să li se aplice norma *de minimis*, aspect a cărui verificare este de competența sa.

Cu privire la prima întrebare

- 30 Prin intermediul primei întrebări formulate în cauzele C-102/21 și C-103/21, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă autorizarea schemei de ajutor în litigiu care rezultă din decizia Comisiei din 25 iulie 2012 era încă în vigoare atunci când provincia autonomă Bolzano a acordat subvenții în favoarea KW și SG (denumite în continuare „ajutoarele în discuție în litigiul principal”).
- 31 Decizia Comisiei din 25 iulie 2012 precizează la punctul 2.2, intitulat „Durata și bugetul”, că, în temeiul schemei de ajutor în litigiu, se acordă o sumă totală de 187,25 milioane de euro în „perioada 2011-2016”. În plus, rezumatul acestei decizii publicat în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* din 4 ianuarie 2013 indică faptul că „durata” regimului menționat este stabilită la 31 decembrie 2016.
- 32 Rezultă că schema de ajutor în litigiu nu mai era autorizată prin Decizia Comisiei din 25 iulie 2012 începând cu 1 ianuarie 2017.
- 33 În plus, din dosarul de care dispune Curtea reiese că schema de ajutor respectivă nu a făcut obiectul unei noi autorizări a Comisiei după această dată.
- 34 Pe de altă parte, este cert că provincia autonomă Bolzano a acordat ajutoarele în discuție în litigiul principal după 31 decembrie 2016.
- 35 Prin urmare, trebuie să se răspundă la prima întrebare că autorizarea schemei de ajutor în litigiu care rezultă din Decizia Comisiei din 25 iulie 2012 nu mai era în vigoare atunci când provincia autonomă Bolzano a acordat ajutoarele în discuție în litigiul principal.

Cu privire la a doua întrebare

- 36 Prin intermediul celei de a doua întrebări adresate în cauzele C-102/21 și C-103/21, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 20 din Regulamentul 2015/1589 trebuie interpretat în sensul că, în cazul unei aplicări abuzive a unui ajutor, revine Comisiei sarcina de a solicita statului membru recuperarea acestuia.
- 37 Astfel cum a susținut Comisia, trebuie arătat că ajutoare individuale acordate în temeiul unei scheme de ajutor după expirarea unei decizii a Comisiei de autorizare a acestei scheme nu constituie „ajutor utilizat abuziv” în sensul articolului 1 litera (g) din Regulamentul 2015/1589.
- 38 Astfel, articolul 1 litera (g) din Regulamentul 2015/1589 se referă la situațiile în care un ajutor este utilizat de beneficiar cu încălcarea unei decizii adoptate în temeiul articolului 4 alineatul (3) sau al articolului 9 alineatul (3) sau (4) din acest regulament sau al articolului 4 alineatul (3) sau al articolului 7 alineatele (3) și (4) din Regulamentul nr. 659/1999 care vizează deciziile de a nu ridica obiectii, deciziile pozitive și, respectiv, deciziile condiționate ale Comisiei.
- 39 Or, în speță, rezultă din răspunsul la prima întrebare că Decizia Comisiei din 25 iulie 2012 nu mai era aplicabilă după 31 decembrie 2016 și că schema de ajutoare în cauză nu a făcut obiectul unei noi autorizări după această dată.
- 40 Această împrejurare este suficientă pentru a se considera că ajutoarele în discuție în litigiul principal nu pot fi considerate ca fiind utilizate în mod abuziv de destinatarii acestora.
- 41 Trebuie adăugat că împrejurarea că această schemă ar fi fost prelungită dincolo de 31 decembrie 2016, presupunând că ar fi fost dovedită, nu este determinantă, întrucât prelungirea unei scheme de ajutor existente dă naștere unui ajutor nou distinct de schema prelungită (a se vedea în acest sens Hotărârea din 4 decembrie 2013, Comisia/Consiliul, C-111/10, EU:C:2013:785, punctul 58).
- 42 În consecință, ajutoare precum cele în discuție în litigiul principal trebuie considerate ajutoare noi, care, întrucât au fost acordate cu încălcarea articolului 108 alineatul (3) ultima teză TFUE, constituie „ajutoare ilegale” în sensul articolului 1 litera (f) din Regulamentul 2015/1589.
- 43 Pentru a furniza un răspuns util instanței de trimitere, trebuie, în consecință, să se reformuleze a doua întrebare în sensul că aceasta privește în realitate problema dacă articolul 108 alineatul (3) TFUE trebuie interpretat în sensul că revine Comisiei sarcina de a solicita statului membru recuperarea unui ajutor ilegal în sensul articolului 1 litera (f) din Regulamentul 2015/1589.
- 44 În această privință, Curtea a precizat că interdicția de punere în aplicare a proiectelor de ajutor, prevăzută la articolul 108 alineatul (3) ultima teză TFUE, are un efect direct și că aplicabilitatea imediată a interdicției de punere în aplicare prevăzute la acest articol se extinde la toate ajutoarele care ar fi fost puse în aplicare fără a fi notificate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 martie 2019, Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, punctul 88 și jurisprudența citată).
- 45 Curtea a dedus de aici că instanțelor naționale le revine obligația de a garanta că sunt stabilite toate consecințele unei încălcări a articolului 108 alineatul (3) ultima teză TFUE, în conformitate cu dreptul lor național, în special în ceea ce privește atât validitatea actelor de executare, cât și recuperarea ajutoarelor financiare acordate cu încălcarea acestei dispoziții, obiectul misiunii lor fiind, prin urmare, de a adopta măsurile adecvate pentru a remedia nelegalitatea punerii în

aplicare a ajutoarelor, cu scopul ca beneficiarul să nu păstreze libera dispoziție a acestora pentru perioada rămasă până la decizia Comisiei (Hotărârea din 5 martie 2019, Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, punctul 89 și jurisprudența citată).

- 46 Trebuie adăugat că orice dispoziție a dreptului Uniunii care îndeplinește condițiile cerute pentru a produce un efect direct este obligatorie pentru toate autoritățile statelor membre, cu alte cuvinte, nu numai pentru instanțele naționale, ci și pentru toate organele administrative, inclusiv autoritățile descentralizate, iar aceste autorități sunt ținute să pună în aplicare dispozițiile respective (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 iunie 1989, Costanzo, 103/88, EU:C:1989:256, punctul 31, și Hotărârea din 5 martie 2019, Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, punctul 90, precum și jurisprudența citată).
- 47 Astfel, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, atât autoritățile administrative, cât și instanțele naționale care trebuie să aplice, în cadrul competențelor proprii, dispozițiile dreptului Uniunii au obligația de a asigura efectul deplin al acestor dispoziții (Hotărârea din 5 martie 2019, Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, punctul 91 și jurisprudența citată).
- 48 Prin urmare, atunci când o autoritate națională constată că un ajutor a fost acordat cu încălcarea articolului 108 alineatul (3) teza finală TFUE acesteia îi revine sarcina de a recupera din proprie inițiativă ajutorul acordat în mod ilegal (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 martie 2019, Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, punctul 92).
- 49 Trebuie adăugat că, într-un astfel de caz, nimic nu interzice, în principiu, statului membru în cauză să considere că numai partea din ajutor care nu îndeplinește criteriile stabilite de Regulamentul nr. 651/2014 trebuie rambursată.
- 50 În plus, trebuie amintit că, în sistemul de control al ajutoarelor de stat instituit prin tratat, instanțele naționale și Comisia joacă roluri complementare, însă distincte (Hotărârea din 2 mai 2019, A-Fonds, C-598/17, EU:C:2019:352, punctul 45 și jurisprudența citată).
- 51 Astfel, Comisia nu poate impune recuperarea unui ajutor numai pentru motivul nelegalității sale și trebuie, așadar, să efectueze o evaluare completă a compatibilității acestuia cu piața internă indiferent dacă interdicția de punere în aplicare fără autorizare prealabilă a fost sau nu respectată (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 februarie 1990, Franța/Comisia, C-301/87, EU:C:1990:67, punctele 17-23), articolul 13 alineatul (2) din Regulamentul 2015/1589 permițându-i totuși să dispună recuperarea provizorie a unui ajutor plătit în mod ilegal până când Comisia se pronunță cu privire la compatibilitatea acestuia cu piața internă.
- 52 Rezultă din cele ce precedă că trebuie să se răspundă la a doua întrebare că articolul 108 alineatul (3) TFUE trebuie interpretat în sensul că nu revine Comisiei sarcina de a solicita statului membru recuperarea unui ajutor ilegal în sensul articolului 1 litera (f) din Regulamentul 2015/1589.

Cu privire la a treia întrebare

- 53 Prin intermediul celei de a treia întrebări adresate în cauzele C-102/21 și C-103/21, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă ajutoarele în discuție în litigiul principal sunt compatibile cu piața internă în sensul articolului 107 alineatul (3) litera (c) TFUE, pentru motivul că permit „facilitarea dezvoltării anumitor regiuni economice” sau dacă acestea sunt „susceptibile să denatureze concurența și să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre”.

- 54 Cu toate acestea, nu rezultă în mod clar din modul de redactare a acestei întrebări dacă, prin referirea la problema dacă ajutoarele în discuție în litigiile principale sunt „susceptibile să denatureze concurența și să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre”, instanța de trimitere se referă la articolul 107 alineatul (1) TFUE, care prevede interdicția de principiu a ajutoarelor de stat, sau la articolul 107 alineatul (3) litera (c) TFUE, care precizează că pot fi considerate compatibile cu piața internă ajutoarele destinate să faciliteze dezvoltarea anumitor activități sau a anumitor regiuni economice, cu condiția ca acestea „să nu afecteze condițiile schimburilor comerciale într-o măsură contrară interesului comun”.
- 55 În orice caz, dosarul furnizat Curții în aceste cauze nu îi oferă precizările de fapt necesare pentru a-i permite să dea indicații utile instanței de trimitere cu privire la aplicarea criteriilor referitoare la denaturarea concurenței și la afectarea schimburilor comerciale dintre statele membre prevăzute la articolul 107 alineatul (1) TFUE în cauzele principale, întrucât simpla împrejurare menționată în decizia de trimitere în cauza C-102/21, potrivit căreia energia electrică produsă de microcentrala finanțată nu va fi utilizată decât pentru aprovizionarea personală a unui particular, nu permite, în orice caz, în sine, să se constate că aceste criterii ar fi sau nu îndeplinite.
- 56 Rezultă că o astfel de întrebare trebuie considerată inadmisibilă.
- 57 În ceea ce privește articolul 107 alineatul (3) litera (c) TFUE, trebuie amintit că justificarea unei cereri de decizie preliminară nu o constituie formularea de opinii consultative cu privire la chestiuni generale sau ipotetice, ci necesitatea inerentă soluționării efective a unui litigiu privind dreptul Uniunii (Hotărârea din 3 octombrie 2019, A și alții, C-70/18, EU:C:2019:823, punctul 73, precum și jurisprudența citată).
- 58 Or, potrivit unei jurisprudențe constante, instanțele naționale nu sunt competente pentru a se pronunța asupra compatibilității unui ajutor de stat cu piața internă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 26 octombrie 2016, DEI și Comisia/Alouminion tis Ellados, C-590/14 P, EU:C:2016:797, punctul 96, precum și jurisprudența citată).
- 59 Astfel, aprecierea compatibilității unor măsuri de ajutor cu piața internă este de competența exclusivă a Comisiei, care acționează sub controlul instanțelor Uniunii, în timp ce instanțele naționale asigură protecția drepturilor justițiabililor în cazul încălcării obligației de notificare prealabilă la Comisie a ajutoarelor de stat prevăzute la articolul 108 alineatul (3) ultima teză TFUE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 2 mai 2019, A-Fonds, C-598/17, EU:C:2019:352, punctul 46 și jurisprudența citată).
- 60 Rezultă că întrebarea dacă ajutoarele în discuție în cauzele principale sunt compatibile cu piața internă în temeiul articolului 107 alineatul (3) litera (c) TFUE nu este necesară pentru soluționarea litigiilor principale și că, prin urmare, trebuie considerată inadmisibilă.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 61 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a noua) declară:

- 1) **Autorizarea schemei de ajutor pentru construirea de microcentrale hidroelectrice care rezultă din Decizia C(2012) 5048 final a Comisiei din 25 iulie 2012, privind ajutorul de stat SA.32113 (2010/N) – Italia: Schema de ajutor privind economiile de energie, sistemele de încălzire pe district și electrificarea regiunilor îndepărtate în Alto Adige/Tirolul de Sud nu mai era în vigoare atunci când Autonome Provinz Bozen (provincia autonomă Bolzano, Italia) a acordat subvenții în favoarea KW și SG.**
- 2) **Articolul 108 alineatul (3) TFUE trebuie interpretat în sensul că nu revine Comisiei Europene sarcina de a solicita statului membru recuperarea unui ajutor ilegal în sensul articolului 1 litera (f) din Regulamentul (UE) 2015/1589 al Consiliului din 13 iulie 2015 de stabilire a normelor de aplicare a articolului 108 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.**

Semnături